अथ तृतीयोऽनुवाकः।

मुख्याग्निप्रतिनिधयः।

(१) द्वितीयेऽग्निहोत्रादिप्रायश्चित्तान्युक्तानि। तृतीये मुख्याग्न्यसम्भवे सत्यनुकल्पा होमाधारा उच्यन्ते। यदुक्तं सूत्रकारेण, यदि कालसन्निकर्षेऽग्निर्मथ्यमानो न जायेत यत्रान्यं पश्येत् तत आहृत्य जुहुयादथात्वरमाणः पुनर्मथ्ये-द्यद्यन्यं विन्देदजायाः दक्षिणे कर्णे होतव्यमजस्य तु ततो नाश्नीयादित्यादि। तत्र प्रथममनुकल्पं विधत्ते। "विवा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्द्धते। यस्याहिताग्नेरग्निर्मथ्यमानो न जायते। यत्रान्यं पश्येत्। तत आहृत्य होतव्यम्। अग्नावेवास्याग्नि-होत्रꣳ हुतं भवति" इति। 'यस्य' यजमानस्य, अरणिसमा-रूढो विनष्टो वाग्निः प्रत्यासन्ने होमकाले 'निर्म्मथ्यमानः', अपि सहसा 'न जायते', 'एषः', यजमानः, इन्द्रियपाटवेन शरीर-सामर्थ्येन च वियुक्तो भवति। तस्य होमकालातिपातो माभूदिति लौकिकं कञ्चिदग्निमानीयाग्निहोत्रे हुते सति शास्त्रीया-'ग्नावेव', 'हुतं भवति',। ततः पुनरग्निसिद्ध्यर्थं मन्थनं कुर्य्यात्॥

(२) अथाहर्त्तव्यस्याप्यग्नेरसम्भवे पक्षान्तरं विधत्ते। "यद्य-न्यन्न विन्देत्। अजायाꣳ होतव्यम्। आग्नेयी वा एषा। यदजा। अग्नावेवास्याग्निहोत्रꣳ हुतं भवति" इति। यदा लौकिकोऽग्निरपि न लभ्येत तदानीमजामानीयाहवनीयस्थाने स्थापयित्वा तदीये दक्षिणे कर्णे जुहुयात्। अग्नेरजायाश्च सृष्टिकाले प्रजापति-मुखे समुद्भूतत्वात् परस्परसम्बन्धः। अग्नावित्यादि पूर्व्ववत्॥